

Javaslat

a

VESZPRÉMI TŰZTORONY HARANGJÁTÉKÁNAK

a települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

RAINER PÁL

Veszprém, 2018. október

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Laczkó Dezső Múzeum, 8200 Veszprém, Török Ignác utca 7.

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Rainer Pál**

Levelezési cím: Laczkó Dezső Múzeum, 8200 VESZPRÉM, Török Ignác utca 7.

Telefonszám: 06-20-509-62-02

E-mail cím: rainer@ldm.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése **A veszprémi Tűztorony harangjátéka**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszer gazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye Veszprém, Tűztorony

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A veszprémi Tűztorony harangjátékának története

Jelenlegi ismereteink szerint, az 1938-as Szent István jubileumi év előkészítése kapcsán, az 1937. április 2-i Veszprém, városházai értekezleten merült fel elsőként a veszprémi Tűztoronyba tervezett harangjáték ötlete.

Iklódy Szabó János kincstári főtanácsos, Bokrossy Jenő műszaki tanácsos és dr. Tekeres Lajos közigazgatási tanácsos vetették fel az ötletet. Bokrossy szerezte meg hozzá az anyagiakat. A szerkezetet állványra szerelt kisebb és nagyobb harangokból, továbbá egy kiálló fém rudacsokkákkal ellátott forgatható hengerből tervezték összeállítani. Terv szerint délben és este szólalna majd meg.

1937 júniusában Csury Ferenc szegedi zeneszerkesztő-készítő-mester kipróbálta a tér akusztikáját egy 5 wattos erősítővel. Tervei szerint *24 magyar népdal* lesz hallható (4 henger, mindegyiken 6 zenedarab). A toronyban lesz egy zongorabillentyű-szerű, két oktávnyi klaviatúra, gong rudakkal, amelyen le lehet játszani bármilyen harangjáték céljára megfelelő éneket (pl. *Boldogasszony Anyánk...*, *Hol vagy István király...*, *Himnusz*, *Hiszekegy*). Elektronikus erősítő és dinamikus hangszóró tartozik majd hozzá. Beszédet is lehet vele felerősítve mondani. Tűzvész vagy légitámadás esetén pedig egy riasztósziréna bekapcsolásával pillanatok alatt az

egész város riasztható lesz általa. Teljes költsége várhatóan 5000 pengő lesz. Iklódy Szabó János intézte, hogy az idegenforgalmi propaganda alapból a város ehhez segítséget kaphasson.

A harangjáték főpróbáját 1938. május 10-ére tervezték. Majd július 17-én hírül adta a helyi sajtó, hogy a harangjátékot szeptember 27-én avatják fel. *Csermák, Bihari, Lavotta szerzeményei*-t fogja játszani. Szeptember 11-én közölték, hogy október 3-án avatják fel a harangjátékot. Szeptember 18-án viszont azt közölte a sajtó, hogy nincs még megállapítva a harangjáték felavatásának időpontja. Majd október 2-án – feltehetően a Felvidék déli sávjának visszacsatolásával kapcsolatos események miatt – a Szent István ünnepi hét megtartását a város vezetősége későbbi időpontra halasztotta el.

1939. február 12-én tudósított a sajtó, hogy a Tűztorony harangjátékára 470 pengőt szavaztak meg. Az óra kivilágítás költségei (közvilágításra kapcsolva) 500 pengőn belül várhatóak.

Brodzky Ferenc Veszprém megyei város zeneiskolája tanára az iskola 1938–39. évi (június-július hónapok fordulóján – legkésőbb július 2-án – megjelent) évkönyvében már arról számolt be, hogy: „a harangjáték a „Felvidék visszacsatolásának örömnepén szólalt meg először”. A következő darabokat játssza: 1. Kisfaludy Sándor – Arnold György: *Füredi Nemzeti Ének*, 1831, 2. Csermák Antal: *Lassú magyar*, 3. Kemény Ferenc: *Veszprémi verbunk*, 1815, 4. Bihari János: *Bercsényi nótája*, 5. Ismeretlen szerző: *Magyar Biedermeyer dal*, 6. Ruzitska Ignác: *Verbunk és friss*. A harangjáték naponta kétszer, 12.20-kor és 19.20-kor szólal meg. A darabok a Veszprémi Takarékpénztár falára elhelyezett táblán vannak feltüntetve.

A helyi sajtó végül nem tudósított a harangjáték felavatásának pontos időpontjáról. A Szent István Emlékév számos programját – az 1938-as felvidéki események miatt – 1939 nyarára halasztották. A sokrétű ünnepi eseménysorozat egyes állomásai között feltehetően elsikkadt, elfelejtődött ennek az eseménynek a megemlézése. A legvalószínűbb talán az 1939. júniusi felavatás lehet.

1941. július 13-án arról adott hírt a helyi sajtó, hogy légiriadó alkalmával előfordulhat, hogy a villamos áramszolgáltatásban zavar keletkezik. Ez esetben a légvédelmi riadójelet kézi hajtású szirénákkal, a Tűztorony harangjának kongatásával, tűzoltó-, és mentőautók szirénájának üvöltő hangjával lehet leadni.

A II. világháború során Veszprém és környéke igen súlyos földi és légi harcok színtere volt. A térségben számos hadiüzem (Veszprém, Pét, Fűzfő) működött, itt húzódott a Budapest-Szombathely vasúti fővonal és országút, Jutason és Szentkirályszabadján katonai repülőterek létesültek. A Balaton hatalmas víztükre kitűnő gyülekezőpontja volt az ellenséges légi kötelékeknek. A légi figyelőnek helyt adó Tűztorony is minden bizonnyal megsérülhetett, harangjátékával egyetemben. A háborút követő zaklatott évtizedekben pedig teljesen elfelejtődött a város mindennapjainak ezen kedves színtérfája.

A már jó ideje felállványozott Tűztorony javítását végül nem lehetett tovább halogatni, 1984-1985-ben megtörtént a felújítása.

Majd 1988. május 1-jén 11.45 órakor került sor ismét harangjáték avatására a Tűztoronyban. Ezúttal Csury Ferenc szegedi óraműves unokája, Csury László ajánlatára, Gulácsi János elektrotechnikus, pécsi kisiparos – aki eddig 36 toronyórát készített – alkotta meg az új harangjátékot. A munkát Pordány István, a Veszprémi Városgazdálkodási Vállalat főmérnöke szorgalmazta. A digitális szerkezet egy stabilizált kvarcgenerátorhoz kapcsolódott. Egész órakor

annyiszor szólalt meg a szerkezet, ahány óra volt. Egy japán memória egységbe táplálták be a zeneszámot, Csermák Antal *Sarkantyús verbunkját*, amely délelőtt 10-től este 6-ig, óránként volt hallható, több mint egy percen át. A szerkezethez egy 100 wattos erősítő-berendezés és 4 db 25 wattos hangoszlop tartozott. A szintetizátor beszerzését vám-rendelkezések nehezítették.

2011. szeptember 19-én Dolhai Krisztián veszprémi lakos levélben fordult a város vezetéséhez, amelyben javasolta az 1938-ban felavatott, akkor még 9 zenedarabot játszó harangjáték visszaállítását. Akkor a terv, bár a város vezetőinél támogatásra talált, nem valósult meg.

2014. július 24-én Rattig Gergely, a Pannon Egyetemen belül működő Panda Büfé és Programozó Kft. vezetője, levélben fordult a Laczkó Dezső Múzeumhoz a Tűztorony zenei kínálatának bővítése kapcsán. Javaslatára szerint fiatalos, modern dallamok szólalnának meg, indoklása szerint: „Úgy gondoljuk, ha van lehetőségünk ötvözni a műemlékeket napjaink jellegzetességeivel, ha bele tudunk csempészni valami újat a régibe, a mai nap egy szeletét a régmúltba, akkor az a kontraszt felkeltené a fiatalok érdeklődését.” A múzeum felkarolta az ötletet és több egyeztetés után, a város vezetésével együtt közös működtetésről állapodott meg.

2015. május 4-én Brányi Mária alpolgármester sajtótájékoztató keretében ismertette a Tűztorony zenéjének megújítására vonatkozó elképzeléseket. A tervek szerint a Tűztorony a már jól ismert Csermák-verbunkost játszaná minden órában, bizonyos alkalmakkor azonban más dallamokra is képes lenne, így a fesztiválokhoz, városi rendezvényekhez, egyházi és világi ünnepekhez illő zenék visszhangozhatnának a városban.

Az egyetemisták által indított kezdeményezés megvalósítása érdekében a fejlesztés háromszázezer forintos költségén az együttműködő felek egyenlően osztoztak, amelyről együttműködési megállapodást írtak alá. (Aláírók: Brányi Mária alpolgármester asszony, Rattig Gergely Panda Büfé Kft., Haraszi László, Veszprémi Egyetemi Kollégiumért Alapítvány vezetője, S. dr. Perémi Ágota múzeumigazgató).

Az első új zeneszám 2015. május 7-én, Gizella napkor, 9, 12, 15, 18 órakor csendült fel, mely az *István a király* rockopera átdolgozott változata volt.

A Tűztorony harangjátékának teljes körű megújulásáról 2015. december 2-án tudósított a helyi sajtó. A *Csermák verbunk* ettől a naptól kezdve közel 70 zeneszámmal, – amely óráutéssekkel együtt 94 darabot jelent – bővült ki. Az ünnepek és alkalmak körét Perlaki Claudia, a Polgármesteri Hivatal kulturális csoportvezetője állította össze, az ehhez illő, kapcsolódó zenei anyagot Rostetter Szilveszter orgonaművész válogatta, majd elkészítette a zenei átiratokat is.

Az adventi időszakban ekkortól az alábbi dallamok szóltak:

Mikuláskor: *Hull a pelyhes fehér hó* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Advent 1. hétfőjén: *Ó jöjj, ó jöjj Üdvözítő* – 16-tól 20 óráig.

Advent első vasárnapján: *Ó jöjj, ó jöjj Üdvözítő* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Advent 2. hétfőjén: *Harmatozzatok* – 16-tól 20 óráig.

Advent második vasárnapján: *Harmatozzatok* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Advent 3. hétfőjén: *Ó fényességes szép hajnal* – 16-tól 20 óráig.

Advent harmadik vasárnapján: *Ó fényességes szép hajnal* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Advent 4. hétfőjén: *egy csángó adventi Mária ének* – 16-tól 20 óráig.

Advent negyedik vasárnapján: *Csángó adventi Mária ének* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

December 24-én, Szenteste 17 órától 25-én 01 óráig óránként: *Csendes éj*.

December 25-én, Karácsony 1. ünnepén reggel 7-től délelőtt 11 óráig: *Csordapásztorok*, déli 12-től este 20-ig óránként: *Mennyből az angyal, Nagykarácsony éjszakáján*.

December 26-án, Karácsony 2. ünnepén: *Kis karácsony, nagy karácsony* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Az adventi zenék után az év többi ünnepnapjain hallható zenék 2016. január 22-étől kerültek fel a toronyzene lejátszójára, az alábbiak szerint:

Január 22-én a Magyar Kultúra Napján: *Bartók Béla: Este a székeleyknél* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Március 15-én: *Kossuth Lajos azt üzente* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Március 23-án, a Magyar-lengyel barátság napján: *Chopin* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

A Nagyhéten, Virágvasárnaptól Nagypéntekig: *Ubi Caritas* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Húsvét vasárnap: *Händel: Győzelmi kórus* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Április 11-én, a Költészet Napján: *József Attila-Sebő Ferenc: Rejtelmek* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Május 4., Tűzoltók Napja, Szent Flórián-nap: *Händel: Tűzijáték* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Április vége-május eleje, Ballagás: *Ballag már a vendiák* – péntek 12 órától, szombat 7-20 óráig kétóránként; *Gaudeamus igitur* – péntek 13 órától, szombat 8-19 óráig kétóránként.

Május 7-ei hét, Gizella-napok: *Isten hazánkért* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Május 29-30., Régészeti napja (múzeum): *Szeikilosz sírfelirata* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Május utolsó vasárnapja, Hősök Emléknapja: *A veszprémi tűztoronyba...* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Június 4-én a Nemzeti Összetartozás Napján: *Boldogasszony Anyánk* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

A Múzeumok Éjszakáján: *Muszorgszkij: Egy kiállítás képei* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

A VeszpremiFest idején: *Csermák* – reggel 7 órától 15 óráig óránként, *Charpentier* – 16 órától 20 óráig óránként.

Az Utcazene Fesztivál nyitónapján: *Reider: Kossuth utcán* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Augusztus első vasárnapján, a hagyományos népművészeti és kirakodó vásár napján: *Én elmentem a vásárba* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

Augusztus elején, az Auer Hegedű Fesztivál idején: *Csermák* – reggel 7 órától 15 óráig óránként, *Glazunov: Hegedűverseny* – 16 órától 20 óráig óránként.

Augusztus 20-án, Szent István napján: *Szörényi: István a mi urunk* – reggel 7 órától 19 óráig kétóránként; *Kodály: Hol vagy magyarok tündöklő csillaga* – reggel 8 órától 20 óráig kétóránként.

Szeptember utolsó vasárnapján, a Szent Mihály Napi Búcsú napján: *Szent Mihály arkangyal* – reggel 6 órától 22 óráig.

Október 23-án: *Beethoven: VII. szimfónia* – reggel 7-től este 20-ig óránként.

A repertoár nyitott, további zeneszámokkal is bővíthető. A Tűztorony lejátszó rendszere lehetővé teszi, hogy az egyetemisták által javasolt zeneszámok is felkerülhessenek a zenei kínálatba.

2016-ban finomhangolások, apró javítások történtek a hangzáson, az időzítésen, figyelembe véve a lakossági észrevételeket is.

2017-ben azután megvalósulhatott az a korábbi terv is, hogy a digitális zenehangot élőzenés hangzás váltsa fel, a Tűztoronyból valódi hangszeres zene szóljon. Rostetter Szilveszter orgonaművész elkészítette az újabb zenei átiratokat is. Az egyedi, kifejezetten harang együttesre készített átiratokat a Szilágyi Erzsébet Keresztény Általános és Alapfokú Művészeti Iskola Harangegyüttese játszotta fel. A nyári szünetben Albertné Balogh Márta tanárnő vezetésével,

12 diák közreműködésével rögzítették a közel 70 zeneszámot a Ferences-templomban. A megvalósításban technikai segítőként Almásy András és Triebl László vett részt. 2017 évvégétől az élőzenés dallamok hallhatók. A zenei finomhangolások, igazítások folyamatosak a minél tökéletesebb élmény érdekében.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A veszprémi Tűztorony ötletként 1937-ben felmerült, majd 1939-re megvalósult harangjátéka az elmúlt évtizedek során szorosan részévé vált a város mindennapjainak. Röviden szólva, mára egy veszprémi ünnep vagy hétköznapi elképzelhetetlen nélküle. Erre a zenére mindenki emlékszik, aki valaha is megfordult városunkban. A toronyzenére való igényt jelzi, hogy az ötéves kezdeti hőskort követő háborús pusztulás és több mint négy évtizednyi kényszerű hiátus után is meg tudott újulni, majd 2015 Adventi időszakától kezdve, megtartva az eredeti Csermák darabot, újabb, az állami és egyházi ünnepekhez kapcsolódó zenedarabokkal bővült ki.

A Tűztorony zenéje sajátos és egyéni jellegzetessége, turisztikai vonzereje Veszprém városának, ezért – megítélésem szerint – helye van a helyi értéktárban.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

A veszprémi Tűztorony harangjátékával kapcsolatos bibliográfia

- A Szent István jubileumi év előkészítése. Veszprémi Hírlap 1937. évi XLV. évf. 15. szám (ápr. 11.) 1. (Az ápr. 2-i városházai értekezleten szerepelt a tervezett harangjáték említése.)
- Rosenthal Sándor: Harangjáték a Tűztoronyban. Veszprémi Hírlap 1937. évi XLV. évf. 16. szám (ápr. 18.) 3. (Iklódy Szabó János kincstári főtanácsos vetette fel az ötletet és szerezte meg hozzá az anyagiakat. A szerkezet állványra szerelt kisebb és nagyobb harangokból, továbbá egy kiálló fém rudacsokkal ellátott forgatható hengerből fog állni.)
- -aba - : Harangjáték a Tűztoronyban. Veszprémi Hírlap 1937. évi XLV. évf. 24. szám (jún. 13.) 4. (Iklódy Szabó János, Bokrossy Jenő műszaki tanácsos és dr. Tekeress Lajos közigazgatási tanácsos ötlete volt. Terv szerint délben és este fog megszólalni. Szombaton du. 5 óra körül Csury Ferenc szegedi zeneszerkesztő-mester kipróbálta a tér akusztikáját egy 5 wattos erősítővel. 24 magyar népdal lesz hallható (4 henger, mindegyiken 6 zenedarab). A toronyban lenne egy zongorabillentyű-szerű, két oktávnyi klaviatúra, gong rudakkal, amelyen le lehet játszani bármilyen harangjáték céljára megfelelő éneket (pl. *Boldogasszony Anyánk...*, *Hol vagy István király...*, *Himnusz*, *Hiszkegy*). Elektronikus erősítő + dinamikus hangszóró. Beszédet is lehet vele felerősítve mondani. Tűzvész vagy légítámadás esetén egy riasztósziréna bekapcsolásával pillanatok alatt az egész város riasztható lesz. Teljes költsége 5000 pengő. I. Sz. J. már intézi, hogy az idegenforgalmi propaganda alapból a város ehhez segítséget kapjon.)
- A Szent István év Előkészítő Bizottságának gyűlése. Veszprémi Hírlap 1938. évi XLVI. évf. 19. szám (máj. 8.) 6. (A Tűztorony harangjátékának főpróbája május 10-én lesz.)

- Szent István ünnepi napok Veszprémben. Veszprémi Hírlap 1938. évi XLVI. évf. 29. szám (júl. 17.) 1-2. (A Tűztorony harangjátékát szeptember 27-én avatják fel. Csermák, Bihari, Lavotta szerzeményeit fogja játszani.)
- Megállapították a veszprémi Szent István Ünnepi Hét programját. Veszprémi Hírlap 1938. évi XLVI. évf. 37. szám (szept. 11.) 1. (Október 3-án avatják fel a harangjátékot.)
- Iklódy-Szabó János: Veszprém és a Szent István évi ünnepi hetek. Különlenyomat a Balatoni Kurír 1938. szept. 15-i számából, 16 oldal (11-13. oldalon)
- Erősen készül Veszprém a Szent István ünnepségekre. Veszprémi Hírlap 1938. évi XLVI. évf. 38. szám (szept. 18.) 3. (Nincs még megállapítva a harangjáték felavatásának időpontja.)
- A Szent István ünnepi hét megtartását a város vezetősége későbbi időpontra halasztotta el. Veszprémi Hírlap 1938. évi XLVI. évf. 40. szám (okt. 2.) 1.
- A városi képviselőtestület rendes közgyűlése. Veszprémi Hírlap 1939. évi XLVII. évf. 7. szám (febr. 12.) 2. (Tűztorony harangjátékára 470 pengő megszavazva. Óra kivilágítás költségei (közvilágításra kapcsolva) 500 pengőn belül.)
- „Veszprém és az idegenforgalom” – a Veszprémi Takarékpénztár alapjai. Balatoni Kurír, 1939. június 29.
- Brodszky Ferenc: A Veszprémi Vigyázótorony harangjátékzenéjének ismertetése. In: Veszprém megyei város zeneiskolája. V. évfolyam. Évkönyv az 1938–39. tanévről. Veszprém, 1939. 4–6. (A harangjáték a „Felvidék visszacsatolásának örömnepén szólalt meg először”. A következő darabokat játssza: 1. Kisfaludy Sándor – Arnold György: *Füredi Nemzeti Ének*, 1831, 2. Csermák Antal: *Lassú magyar*, 3. Kemény Ferenc: *Veszprémi verbunk*, 1815, 4. Bihari János: *Bercsényi nótája*, 5. Ismeretlen szerző: *Magyar Biedermeyer dal*, 6. Ruzitska Ignác: *Verbunk és friss*. A harangjáték naponta kétszer, 12.20-kor és 19.20-kor szólal meg. A darabok a Veszprémi Takarékpénztár falára elhelyezett táblán vannak feltüntetve.)
- A zeneiskola évkönyve. Veszprémi Hírlap 1939. évi XLVII. évf. 30. szám (júl. 2.) 5. (Az évkönyv az 1938/39. tanévről most jelent meg.)
- Megszólalnak a harangok, de a légvédelmi készültség tovább tart. Veszprémi Hírlap 1941. évi XLIX. évf. 56. szám (júl. 13.) 2. (Előfordulhat, hogy a villamos áramszolgáltatásban zavar van. Ez esetben a légvédelmi riadójelet kézi hajtású szirénákkal, a tűztorony harangjának kongatásával, tűzoltó-, és mentőautók szirénájának üvöltő hangjával le lehet adni.)
- Veszprém emlékezik. Emlékfüzet Szent István király halálának 950. évfordulójára. Összeállította: Praznovszky Mihály. Veszprém, 1988. számozatlan 7. old. (Május 1-én 11.45 órakor: Harangjáték avatása a Tűztoronyban.)
- Mátételki András: Harminchatból öt zenél. A toronyórás. Napló XLIV. évf. 109. szám (Veszprém 1988. máj. 9.) 4. (1984. okt. 6-óta ismét működik óra a Tűztoronyban. Most az 1935-ös (téves adat – R. P.) harangjáték készítője, Csúry Ferenc szegedi óraműves unokája, Csury László ajánlatára, Gulácsi János elektrotechnikus, pécsi kisiparos – aki eddig 36 toronyórát készített – alkotta meg az új harangjátékot. A munkát Pordány István főmérnök (Veszprémi Városgazdálkodási Vállalat) szorgalmazta. A digitális szerkezet egy stabilizált

kvarcgenerátorhoz kapcsolódik. Egész órákor annyiszor szólal meg a szerkezet, ahány óra van. Egy japán memória egységbe táplálták be a zeneszámot, Csermák Antal *Sarkantyús verbunk*-ját, amely 10-től este 6-ig, óránként hallható, több mint egy percen át. A szerkezethez egy 100 wattos erősítő-berendezés és 4 db 25 wattos hangszlop tartozik. A harangjátékot május 1-jén avatták fel. A szintetizátor beszerzését ugyanis vám-rendelkezések nehezítették.)

- Várnai Ferenc: Egy hegedűvirtuóz zeneszerző: Csermák Antal kora és életútja. Veszprém, 2001. 3. (A Tűztoronyban óránként felhangzó „*Sarkantyús verbunk*” című szerzeménye is azt bizonyítja, hogy a szerző emléke még mindig itt él a történelmi város falai közt.)

- Molnár Jánosné: Hetven percben a hetven éve történekről... (1938–39). Veszprémi Szemle 16. 11. évf. (2009) 2. sz. 5–16. (11. oldalon)

- Gy. Lovassy Klára: Álmodok maradtak... 70 évvel ezelőtti megvalósulatlan tervek Veszprém-ben. Veszprémi Szemle 16. 11. évf. (2009) 2. sz. 64–66. (65. oldalon: a Papod-hegyi kilátóra összegyűjtött pénzt a Tűztorony toronyzenéjének megvalósítására fordították.)

- Új zenék csendülnek fel a tűztoronyból. Napló 71. évf. 104. szám (Veszprém 2015. máj. 5.) 3. (Brányi Márta alpolgármester, Perémi Ágota a Laczkó Dezső Múzeum igazgatója, Rattig Gergely ötletgazda és Haraszi László a Pannon Egyetem kollégiumi referense megállapodást írtak alá a Tűztorony zenelejátszó rendszerének lecseréléséről és az új zenék feltöltéséről. A Csermák mű továbbra is marad, de kibővül más darabokkal, pl. *István a király* rockopera átiratával és a *Trónok harcá*-val.)

- Mátyus Tamás: Új zenék szólnak a Tűztoronyban. Veszprémi 7 Nap XXI. évf. 18. szám (2015. máj. 8.) 1-2. (Rattig Gergely ötletgazda levélben kereste fel a múzeumot a Tűztorony zenéjének kibővítésére. 300 000 forintos beruházással, 100 zeneszámmal bővíthet a repertoár. A Csermák mű továbbra is megmarad, de bizonyos városi, állami, egyházi, egyetemi ünnepeken újabb zenék is megszólalhatnak. Elsőként május 7-én, Gizella napkor, 9, 12, 15, 18 órákor került sor az *István a király* rockopera átdolgozásának eljátszására. Brányi Mária alpolgármester szerint ez új védjegye lehet a városnak.)

- Boross István: „Ős torony, légy üdvözölve!” A Tűztorony építéstörténete és városi jelképpé formálódása. Veszprémi Szemle 37. 17. évf. (2015) 2. sz. 3–27. (11. és 20. oldalon)

- Szirbekné Bokor Júlia: Új utakon – A Szeglethy utcai zenedéből a Megyeház téri zeneiskolába. Veszprémi Szemle 45. 19. évf. (2017) 2. sz. 123–148. (130. oldalon)

- Valódi harangjáték szól a Tűztoronyból. Napló 73. évf. 281. szám (Veszprém 2017. dec. 2.) 1., 3. (Mától a Szilágyi Harangegyüttes játéka, közel 70 dallam szól a toronyban. Az eddigi Csermák-verbunk és az ünnepekhez kapcsolódó darabok. A nyári szünetben Rostetter Szilveszter készítette a zenei átiratokat. Albertné Balogh Márta vezetésével tavasztól kezdtek a diákok a darabok tanulását. A felvételeket nyáron a Ferences-templomban rögzítették. Jövő márciusban, a lengyel-magyar barátság napján egy *Chopin-mű* hangzik fel. Egyházzene, népzene, Muszorgszkij, Kodály, Bartók és több veszprémi kötődésű zeneszerző darabja lesz hallható. Az utcazene-fesztivál napjaiban a Rubber Puppet együttes *Kossuth utcán* című dala. Brányi Mária alpolgármester szerint mindez a város turisztikai vonzerejét növeli. 1938-tól (helyesen 1939-től – R. P.) 7 zenedarab szólt naponta kétszer, 1987-től (helyesen 1988-tól – R. P.) Csermák Antal ismert verbunkja.)

• Új zenék a Tűztoronyban. Veszprémi 7 Nap XXIII. évf. 48. szám (2017. dec. 7.) 1., 3. (A múlt héten Brányi Mária alpolgármester tartott sajtótájékoztatót. A Szilágyi Keresztény Iskola Harangegyüttese Albertné Balogh Márta vezetésével a nyári szünetben 12 tanuló közreműködésével vette fel az új számokat. A tavaly decemberig, minden órában megszólaló *Csermák-verbunkos* most 70 zeneszámmal, - amely óraütésekkel együtt 94 darabot jelent – bővült ki. Ezek jeles ünnepi alkalmakkor szólnak majd. Mikuláskor: *Hull a pelyhes fehér hó*, advent 1. hétvégéjén: *Ó jöjj, ó jöjj Üdvözítő*, advent 2. hétvégéjén: *Harmatozzatok*, advent 3. hétvégéjén: *Ó fényességes szép hajnal*, advent 4. hétvégéjén: *egy csángó adventi ének*, szenteste 17 órától: *Csendes éj*, karácsony 1. napján délelőtt: *Csordapásztorok*, délután: *Mennyből az angyal*, Nagykarácsony éjszakáján, karácsony 2. napján: *Kis karácsony, nagy karácsony*. A program Rostetter Szilveszter orgonaművész közreműködésével, Perlaki Claudia, Perémi Ágota, Almásy András, Triebl László segítségével valósult meg. Az eddigi tompa digitalizált zongorahang helyett valódi hangszerek hallhatóak.)

• Új, adventi harangjáték a Tűztoronyban – Ünnepi dallamok csendülnek fel, Veszprémi 7 Nap magazin III. évf. 4. szám (2017. dec. 14.) 5. (A Szilágyi Erzsébet Keresztény Általános Iskola diákjaiból alakult harangegyüttes előadásában az alábbiak hallhatók. Advent 3. hétvégéjén (dec. 16. szombat): *Ó fényességes szép hajnal* – 16-tól 20 óráig. Advent 3. vasárnapja: *Ó fényességes szép hajnal* – 7-től 20 óráig óránként. Advent 4. hétvégéjén (dec. 23. szombat): *Csángó adventi Mária ének* – 16-tól 20 óráig. Advent 4. vasárnapja: *Csángó adventi Mária ének* – 16-tól 20 óráig óránként. Szenteste (dec. 24.): *Csermák-verbunk*, *Csendes éj* – 7-től 25-én 01 óráig óránként. Karácsony (dec. 25.): *Csordapásztorok*, *Mennyből az angyal*, *Nagykarácsony éjszakáján* – 7-től 11 óráig, 12-től 20-ig óránként. Karácsony (dec. 26.): *Kis karácsony nagy karácsony* – 7-től 20-ig óránként.)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek **2 db melléklet**

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

[Harangj]

Támogató javaslat
a veszprémi Tűztorony harangjátékának a települési értéktárba történő felvételéhez

A *harangjáték* kifejezés a magyar nyelvben jelenti egyrészt a több összehangolt harangból álló hangszert, másrészt a haranghangokból összeállított dallamot.

A harang összetett használatú eszköz: hangszer, a hírközlésnek és bizonyos kultikus cselekedeteknek is eszköze. Használata az ókorig nyúlik vissza. A mi 'éghajlatunkon' a harangszó szervesen kötődik a kereszténységhez. Az ősi hagyományokat változatlanul megőrző ortodox egyház liturgiájában ma is csak egyetlen hangszert fogadnak el, a templomi énekben csak ezt a hangszeres kíséretet alkalmazzák.

A harangjáték mint hangjelenség az óraütegekből ered, mint zenei műfaj a szakirodalom szerint Európában a Németalföldön alakult ki a XV. században.

Harsány, tiszta hangjával maga a harangjáték, illetve a harangszó feltűnő és fontos jelzések adására van hivatva, felszólító ereje történetileg hangsúlyos társadalmi szerepet tölt be, ezért kiemelt ponton helyezik el. Így konkrétan Veszprémben a Tűztoronyban, ahol elválaszthatatlan része egy összetett jelenségnek.

A *Tűztorony* eredetileg védelmi építmény, később tűzvédelmi megfigyelő és tűjelző hely, a torony órája közérdekű időmutató, körerkélye alkalmilag magaslati zenei hangforrás (fűvós szólistáké), ma turisztikai kilátópont, a torony belsejében történeti kiállítóhely, csúcspan emblematikus csúcspdísz, az építmény egésze bejárható műemléképület.

Az építmény, pontosabban: épület a csúcspdíszével a város egyik fő látványbeli jelképe, a jelzőharangból kialakított harangjáték pedig a város egyik *hangzó jelvényévé* lett.

A Tűztorony összetett funkciói közül bizonyára a harangjáték a legújabb: a XX. századi idegenforgalom fejleményeinek egyike, történetileg a trianoni trauma után lassan magához térő ország szellemi megújulásának jelentős tanúsítója. Több hazai városban is ekkoriban létesítettek efféle harangjátékokat. A veszprémi harangjáték 2018/19-ben 80 éves, újjászületése meg 30 éve történt. Az ötlet fő szorgalmazóját Iklódy-Szabó Jánosban, az éppen 75 éve elhunyt településfejlesztési, idegenforgalmi szakemberben vélem megtalálni. Történelmi-politikai körülmények okozták a tűztoronybeli harangjáték háború utáni hosszú hiányát is. A rendszerváltás utáni megújítása örvendetes; társa is akad már a Margit-templomnak szintén az óraüteshez igazodó harangjátékában. Külön értéke az előterjesztésnek, hogy megnevezi az új harangjáték előadóit, a Szilágyi Keresztény Általános Iskola *Szilágyi Haranggyűjtését* is, amely ismereteim szerint szintén benne van a város értéktárában.

Rainer Pál értéktári beadványa tömören összefoglalja és részletesen bemutatja a harangjáték történetét Veszprém városban. Ebben az egyedi témában elsősorban a korabeli hírlapi adatok széleskörű feltárására támaszkodhatott. Elismerésre méltó, hogy a megszólaló zeneművek, zeneműrészletek bő címjegyzékét is lehozza. Reméljük, hogy az értéktári tételhez minden zenemű hangfelvétele is csatlakozik.

Szép lenne, ha az értéktári tétel egésze bekerülne a város iskoláinak *helyismereti tananyagába*.

Veszprém, 2018. május 6.

Somfai Balázs sk.
énekkari tag, ny. levéltáros

Ajánló levél

„A veszprémi tűztorony harangjátéka”

című, Rainer Pál által, az Értéktár Bizottság részére készített javaslatához.

Veszprém óvárosában napközben minden órában hallható a tűztorony zenéje.

Az immár nyolc évtizedre visszatekintő harangjáték mára a mindennapi életünk szerves részévé vált.

Különleges turisztikai érdekesség a szemmel látható és fogható történeti értékekkel harmonizál a felcsendülő zene.

Hiteles reklámhordozója Csermák Antal verbunkos műveinek; nem hinném, hogy van olyan veszprémi polgár, aki ne ismerné a „Sarkantyús verbunk” dallamát.

Mindezek mellett bemutatkozási lehetőséget ad az új zenei generáció népszerűsítéséhez.

Rainer Pál korrekt, értékes tanulmánya, a gondosan összeállított irodalomjegyzék alapján a 114/2013.(IV.16.) rendelet értelmében meggyőződéssel javaslom, támogatom a harangjáték helyi értéktárba történő felvételét.

Veszprém, 2018.május 03.

Gy. Lovassy Klára